

Kroniek

J.W. van der Jagt

Ware kerk

Het aantal ware kerken groeit de laatste tijd. Dat weet iedereen die de kerkelijke ontwikkelingen volgt. In de Kroniek van november jl. schreef ik al over de versplintering van de kerk. Ik vroeg of dat de bedoeling van de Here is. In het weekblad *De Reformatie* van 13 februari jl. maakte ds. S. de Jong de balans van die versplintering op. Hij verbond daaraan een les voor ons allen. Laten we even naar hem luisteren.

Overzicht

Het beeld in het overzicht van ds. De Jong is niet fraai. Hij telt zes kerken of groepen van kerken die zich de laatste jaren van de Gereformeerde Kerk hebben afgescheiden. We zetten het even op een rij.

- In 2003/04 was er de Vrijmaking van de Gereformeerde Kerken (hersteld) onder leiding van ds. P. van Gorp. Het gaat dan om ongeveer 1200 leden, verspreid over het land met twee classes. Zij stellen dat zij de voorzetting zijn van de Gereformeerde Kerken.
- In 2006 kwam de kerk te Zwijndrecht, vanwege interne conflicten in het kerkverband van de GKk, buiten het verband te staan.
- In 2008 scheurde de GKk-gemeente in Bergentheim/Bruchterveld. Het ene deel van de kerkenraad schorste het andere deel. Volgens de geschorste ambtsdragers gebeurde dat op onwettige gronden. De Matrixgemeente (genoemd naar de plaats van samenkomst) ontstond. Zij ziet zichzelf als de wettige voortzetting van de GKk te Bergentheim/Bruchterveld.
- De GKk te Veenendaal hoorde bij de GKk van Berkel en Rodenrijs/Bergschenhoek. Maar omdat de kerkenraad van deze gemeente heerszuchtig en onschriftuurlijk optrad, maakte een derde deel van de gemeente in Veenendaal zich vrij. Zij zien zich als de wettige voortzetting van de GKk Veenendaal.
- Dan is er de scheuring van de GKk te Zwolle. Er werden vijf ambtsdragers geschorst. Die zijn erdiensten gaan houden in de vijverhoeve bij Rouveen. Zij konden hun schorsing niet als wettig beschouwen en wilden trouw blijven aan hun ambt.
- Er is de Ichthusgemeente in Kampen. Deze ontstond toen ds. E. Hoogendoorn met een deel van de kerkenraad en de gemeente de uitspraak van de classis dat de kerkenraad moest terugtreden, onwettig achtte. Hij en zijn medestanders in de kerkenraad legden hun ambt niet neer. Zij gingen met een derde deel van de gemeente kerkdiensten beleggen in het Ichthuscollege te Kampen.

Tot zover een korte samenvatting van het overzicht dat ds. De Jong gaf. Inmiddels is dit overzicht ook al weer achterhaald. In Dalfsen heeft een groep gemeenteleden met ds. Heres en twee diakenen besloten zich van een reeks besluiten van de synode vrij te maken. Zij beleggen erdiensten in het Emmagebouw te Dalfsen.

In zeven jaar tijd een reeks van zeven scheuringen. Uit de negentiende eeuw is bekend dat het niet meeviel om de eenheid van de kerk te onderhouden. Toen zijn er ook wel scheuringen geweest. Maar zeven scheuringen in zeven jaar lijkt me in de geschiedenis van de kerk het record van een trieste diepte. Als je naar de getallen kijkt, is het een geschiedenis van versplintering.

Spiegelbeeld

Ds. De Jong spreekt over een ontluisterend beeld. Wie zal dat niet met hem eens zijn? Hij noemt deze ontwikkeling ook een spiegelbeeld. Daarin zien we als Gereformeerde Kerken hoe wij in ons eigen verleden over de kerk spraken en met elkaar omgingen. Hij schrijft: 'We willen het met elkaar graag vergeten of het er niet meer over hebben, maar als je naar de ontwikkeling in de GKk kijkt zie je als in een spiegel ons eigen kerkverband en ons eigen verleden. Wij zijn het die vaak met van die grote woorden spraken. Wij wisten altijd als geen ander aan te wijzen wat bij de ander verkeerd was. Wij vonden onszelf de ware kerk of hadden het altijd over de ene ware kerk op zo'n manier dat iedereen dacht dat wij dat van onszelf vonden. Wij spraken over andere kerken als "valse kerk" of "scheurkerk" en wisten precies aan te geven aan wie de heilige Geest, als Hij vandaag een brief zou schrijven, zijn brief zou adresseren. Wij hebben een naam opgebouwd die bij vele mensen niet onverdeeld positief in de oren klinkt.'

Ds. De Jong schrijft dit niet omdat hij ondankbaar is of om zijn eigen nest te bevuilen of met een 'weg-met-ons'-mentaliteit. Hij noemt 'één negatief aspect uit ons kerkelijk leven'. Hij doet dat omdat we van het spiegelbeeld dat we zien, moeten leren. 'De ontwikkelingen binnen de GKk kun je vanuit het perspectief van de GKv betreurenswaardig vinden. Maar nog betreurenswaardiger zou het zijn er niet van te (willen) leren.'

Als dit gezegd wordt, is het lastig om niet instemmend te reageren. Je laadt anders al gauw de verdenking op je dat je niet van het verleden wilt leren. Laat ik vooraf zeggen dat dit niet de reden is waarom ik inga op wat collega De Jong schrijft. Het beeld dat hij ons voorhoudt, is niet onjuist. Er valt dus ook iets van te leren. Het komt mij wel voor dat het beeld dat hij ons voorhoudt, eenzijdig is.

Welke lessen?

De Jong stelt dat we van de ontwikkelingen die gaande zijn, moeten leren. De moeite is dat hij niet aangeeft wát de lessen moeten zijn. Moeten we leren om geen grote woorden te spreken? Akkoord. In ons blad is ook herhaaldelijk voor grote woorden gewaarschuwd. Dat zijn we met De Jong dus eens. Maar wat als er nu eens wel grond voor grote woorden is? Moeten we leren om onszelf niet als ware kerk te zien? Maar wat dan met de belijdenis die over de ware kerk spreekt en over de roeping de eenheid van de kerk te onderhouden? Moeten we leren om niet meer over 'valse kerk' en 'scheurkerk' te spreken? Maar wat dan met wat we over de valse kerk belijden? Wat te zeggen als de hedendaagse versplintering de ene na de andere scheurkerk baart?

Ik wil graag leren. Van ons eigen verleden. Ook van het heden. Meer nog van de Here, zijn Woord en wat we daaruit samen hebben leren belijden. Wat we daarin leren over de kerk, haar eenheid en haar kenmerken, wil ik graag blijven belijden ook als er broeders en zusters zijn die met hun grote woorden het zicht op die kostelijke belijdenis verduisteren. Ik denk dat ds. De Jong geen ongelijk heeft dat er in het verleden ten onrechte met grote woorden gesproken is of dat er sprake was van zelfgenoegzaamheid en eigenwaan. Tegelijk kan het spiegelbeeld dat hij laat zien, ook de vrijmoedigheid wegnemen om te blijven spreken over wat we ten aanzien van de kerk in onze confessie belijden. Die schade lijkt mij minstens zo groot als de scheuringen die zich voltrekken.

Andere lijn

Wanneer we in de spiegel kijken, zien we ook een andere lijn dan De Jong voor ons trekt. Als voorbeeld denk ik even aan de kwestie rond de opvattingen van ds. J. Hoorn. Daarvan is ook wel gezegd dat zijn opvatting de consequentie van de vrijgemaakte opvatting over de

kerk was. In werkelijkheid lag dat anders. Het was een doperse verdraaiing van de belijdenis over de kerk. De lijn van het één naar het ander liep niet zomaar door. De kerken hebben de opvatting van ds. J. Hoorn tot twee keer toe synodaal veroordeeld. Er was méér aan de hand dan dat het alleen om de uitwerking van een vrijgemaakte kerkopvatting ging.

Het lijkt mij dat ook de spiegel van de versplintering meer laat zien dan ds. De Jong aanwijst. Ik wees zelf in de novemberkroniek op radicalisme als een oorzaak van de scheuringenreeks. De Jong wijst er nu op dat we als Gereformeerde Kerken moeilijk met verschillen kunnen omgaan. Dat is waar. Maar dat is toch niet altijd zo geweest? Zeker, we hebben een tijd gekend van grote eenvormigheid in denken en gedrag. Dat was met een kerkgemeenschap van iets meer dan honderdduizend zielen ook niet zo moeilijk. Hadden we een miljoen leden gehad, dan was dat ongetwijfeld anders geweest. Maar ook in die periode van uniformiteit werden er in de kerken diepgaande discussies gevoerd. Wie weet niet meer van de congressen over autarkie en subsidie, de kwestie van doop en adoptie, de omroepvereniging, voorbehoedsmiddelen enz.? Er waren theologische meningsverschillen. Er werd bepaald niet over alles gelijk gedacht. Toch was het voor niemand reden om te breken met de kerk. Dat gebeurt vandaag wel. Op een bepaalde manier konden we met verschillen omgaan en de eenheid bewaren. Vergeleken daarmee laat de versplintering van vandaag een duidelijke breuk zien. Hier loopt de lijn niet zomaar door naar de spiegel van vandaag.

Het lijkt mij dat we hier te maken hebben met de invloed van een mentaliteit die vandaag veel breder bestaat en die een kenmerk genoemd mag worden van de hedendaagse cultuur. De mentaliteit van het individualisme. Men heeft moeite om zich te schikken in zaken waar men het persoonlijk niet mee eens is. Ieder gaat zijn eigen weg zonder verbondenheid aan elkaar. Het eigen gelijk gaat boven de band met elkaar. Wordt de kerkelijke versplintering niet veroorzaakt door een huwelijk tussen oude gereformeerde overtuigingen met een modern onverbonden individualisme? Dan kan het niet anders of grote en goede gereformeerde woorden verkrumelen tot leuzen van het eigen kleine gelijk. In dat huwelijk is het beroep op de Schrift zomaar een dopers perfectionisme dat zich ooit in gereformeerd gewaad. Zijn we soms meer besmet door de geest van de tijd dan we zelf willen zien?

Maar dan is het zaak om die geest te onderkennen. En te weerstaan. Dat zal nodig zijn om met inzicht en fijngevoeligheid te onderscheiden wanneer het erop aankomt grote woorden te spreken en wanneer niet. Maar dan moeten we niet uit reactie op ons spiegelbeeld de grote woorden vergeten die terecht in onze belijdenis staan.

Afgesloten op 19 februari 2010.